

Életének 90. évében meghalt tegnap Budapesten a nagygalamfalvi születésű Kossuth-díjas költő

Kányádi a költészet megújítója volt

ARCHÍV FELVÉTEL: OLÁH ISTVÁN

Igazi klasszikus, olyan egyetemes nagy költő, aki saját értékein túl egyfajta összefoglalója, megújítója és továbbépítője volt a költészetnek – mondta Szentmártoni János, a Magyar Írószövetség elnöke az MTI-nek a tegnap elhunyt Kányádi Sándorra emlékezve. A Kossuth-díjas költőt, író, műfordítót életének 90. évében tegnap hajnalban érte a halál Budapesten.

Kányádi Sándor parasztcsaládban született a Hargita megyei Nagygalamfalván 1929. május 10-én. A középiskolát Székelyudvarhelyen végezte, majd beiratkozott a marosvásárhelyi Színházművészeti Főiskolára, végül a kolozsvári Bolyai Tudományegyetemen szerzett magyar szakos tanári diplomát 1954-ben. Tanárként soha nem dolgozott, 1950-ben Páskándi Géza fedezte fel, első versét az Ifjúnok című lap közölte. Munkatárs volt az Irodalmi Almanach, az Utunk, a Dolgozó Nő című lapoknál és a Napsugár című gyereklap szerkesztőségében, első verseskötete Virágzik a cseresznyefa címmel 1955-ben jelent meg.

Archaikus és modern líra

Költői pályájának korai időszakában „a szocialista elkésztől megszálottan” bizakodó verseket írt az élet és a természet szépségéről, a romániai magyarság jövőjéről. A kijózanodás a hatvanas években következett be, ettől kezdve költészetének fő erkölcsi kérdése a közösséghez való hűség és a társadalom drámai konfliktusainak feltárása lett, műveiben mind tudatosabban kötődött az erdélyi magyarsághoz. Költészete tartalmilag és formailag is megújult, az archaikus, hagyományos és a modern lírai elemek sajátos szintézisét valósította meg. Nagyszabású költeményekben keresett választ

Rendszerint augusztusban pihent feleségével Hargitafürdőn

a magyarság sorskérdéseire (Fától fáig, Halottak napja Bécsben), elítélte a román kormányzat elnyomó nemzetiségi politikáját (Krónikás ének, Visszafojtott szavak a Házsongárdban). 1960-tól 1990-ig, nyugdíjazásáig volt a Kolozsváron szerkesztett Napsugár gyermekirodalmi lap szerkesztője. 1967-ben utazhatott először Nyugatra, Bécsben tartott előadást. Ezt követően Európában és a tengerentúlon is számos helyen megfordult, 1984-ben

hosszabb amerikai előadókörutat tett, ebből az élményből született meg a Dél keresztje alatt című versciklusa. 1987-ben meghívták a rotterdami nemzetközi költőtalálkozóra, de nem kapott ütlevelet, erre tiltakozásul kilépett a román írószövetségből. Az 1989-es romániai fordulat után számot vetett a múlttal, de arra is figyelmeztetett, hogy a zsarnokság tovább él a társadalom mélyebb szerkezeteiben (Kuplé a vörös villamosról).

A változékony változatlanság költője

Több vers- és mesekötete szól a gyermekeknek (Három bárány, Farkasúzó furulya, Világlátott egérke, Billeg-ballag, Kecskemesék, A kíváncsi Hold), számos versét a Kaláka együttes zenésítette meg. Életművének fontos részét alkotják az esszék és műfordítások (Erdélyi jiddis népköltészet, Egy kismadár ül vala, Csipkebokor az alkonyatban), de írt drámát és forgatókönyvet is. Kányádi saját írásainak avatott előadója, több nagylemeze is megjelent. Műveit számos nyelvre lefordították. Munkásságáért több rangos elismerést, egyebek közt 1993-ban Kossuth-, 1994-ben Herder-, 1998-ban Magyar Örökség-, 2004-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje a csillaggal kitüntetés, 2009-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztjét vehette át. 2008-ban a Magyar Kultúra Követe címmel ismerték el, 2009-ben Budapest I. kerületének és szülőfalujának díszpolgára lett. 2002 óta volt a Magyar Művészeti Akadémia tagja, 2007-ben a Magyar Írószövetség örökös tagjává választották, 2017-ben Prima Primissima-díjjal tüntették ki. 1998-ban részt vett a Digitális Irodalmi Akadémia megalapításában, az ő kezdeményezésére nyílt meg 2012-ben Budapest I. kerületében a Mese-múzeum és Meseműhely.

Kedves Sándor bácsi!

A legutóbb megköszönte, hogy szépet láthatott, amikor bemutattam újszülött fiam, Ágostont. Most én köszönöm. Hogy barátságába fogadott és segítette írói pályám. Hogy ajtaja mindig nyitva állt számomra Hargitafürdőn és Budapesten. 2011. november 24-én léptünk fel először együtt a budapesti Márton Áron Szakkollégiumban. Nagyon vigyáztam rá, hogy ne csak kérdező legyek, hanem létrejöjjön köztünk a párbeszéd. Megható volt ez a figyelmesség. 2013. augusztus 17-én elkísért engem szülővárosomba, Székelyudvarhelyre, ahol állva és vastapssal fogadta önt a G. Caféban a közönség. Az est végén odajött hozzánk egy diák, és így szólt: „költő úr, nincs pénzem könyvre, de nagyon kérem, dedikálja meg nekem ezt a szalvétát, mert magából buktam meg érettségim”. Most is előttem van, ahogy nevetve dedikálja a szalvétát kedves hozzászólásával: „megírok én neked, fiam, öt szalvétát is”. A visszaúton defektet kaptunk az autópályán. Ön kiszállt, és segíteni akart kereket javítani... Alig tudtam meggyőzni, hogy visszaüljön, mert fél méterre suhannak el a kamionok... Segítőkézsége, szeretete nem ismert határokat. Egy hónapja találkoztunk utoljára, és most nekrológot kéne írnom... Ehelyett közös emlékeink torlódnak-kavarognak bennem. Biztos vagyok benne, hogy a székelyudvarhelyi olvasók is őrizni fogják magukban a Költő verseit és mosolyát, távozásával egy korszak zárult le a magyar irodalomban. Köszönöm a Gondviselésnek, hogy egy korban élhettem Önnel...

MURÁNYI SÁNDOR OLIVÉR

Balázs Imre József irodalomtörténész:

Kányádi nem költő volt, hanem jelenség és evidencia

Nem költő volt, hanem jelenség és evidencia. Vitathatatlan klasszikus, már életében. Több nemzedéki erdélyi gyermek mondhatta el, ha megkérdezték tőle, ki az a kortárs költő, akivel személyesen is találkozott, hogy Kányádi Sándor, hiszen fáradhatatlanul járta az iskolákat, óvodákat, művelődési házakat, gyűjtötte a tekinteteket és a mondatokat, többek között azt, amit egy falusi kisiskolás mondott egyszer neki, és világossá vált, hogy voltaképpen ennek jegyében írt ő korábban és utána is: „a vers az, amit mondani kell”. Szóbeliséghez való hűsége olyan költői életművet formált, amely megosztható egymással, akkor is, amikor annyira egyszerű mondatai vannak, mint a Két nyárfa című versnek („Én sem volnék, ha nem volnál. / ha te hozzám nem hajnál”), és akkor is, amikor a Fekete-piros, a Halottak napja Bécsben, a Fától fáig, a Vannak vidékek bonyolultabb, bartóki szerkezetű kompozícióiban egymásnak felelgetnek. Amikor polifón a Kányádi-vers, akkor is ott lapul a mélyén a bölcsesség pozitív, egy tömbből faragott kisugárzása. Mikor halálhírért hallva kinyitottam

gyűjteményes kötetét, hogy személyes üzenetet keressek benne, a Weöres Sándorról jó ötven éve írt prózaverséhez nyílt ki a könyv, és szeme villanására emlékezve úgy érzem, ő is teljes természetességgel tudott olyan lenni, amilyenek Weörest írja meg: „kéregre, levélre, alálbegő madártollakra írja, rajzolja jeleit, gyűjtsd össze, ha kíváncsi vagy, ha érdekel, s az a csodálatos, hogy addig bűvöl-bájjal, míg kíváncsivá tesz, és szinte a kuncogását is hallhatod, amikor a varázslatból, egy közmondás vagy egy tréfa csattanójától józanodva, csak egy közönséges cserepet, levelet, tollat tartasz tenyereden: nincsenek haszontalan dolgok, emeli föl ujját, de azt is úgy, mintha egy játékos egér farkincája volna, azé az egéré, amelyik elrágja a meséket; máskor tulajdon gyermekkorod egy-egy rég kihunyott emlékét villantja elé, az anyaméh-sötét ösködre, az emberiség embriókorára emlékező tekerceidet játssza le ördögös magnóján; (...) mire beérned, bukfenet vet, madárrá változik, mire megfogná, már ott ül egy csillagon, kalapjában a madár tollával, ősi dalokat dúdolgat.”

„Én voltam a legszerencsésebb”

Egyik méltatója szerint Kányádi egy személyben költő és tanú, korának hiteles krónikása, tetőtől talpig európai polgár, tipikusan kelet-közép-európai művészsorssal. „Elmondhatom, hogy az egész generációból én vagyok a legszerencsésebb. Csak az erdélyiekéről beszélek. Nemcsak azért, mert ilyen szegyeinni valóan hosszú életet éltem, hanem azért, mert olyan atyai barátaim voltak, mint Tamási Áron, Kós Károly, Imre bácsi, zsgödi Nagy Imre, s hogy egy határon túlit is említsek, Ilyés Gyula, nem utolsósorban pedig Márton Áron gyulafehérvári római katolikus püspök.

FOLYTATÁS AZ 5. OLDALON ▶